

Izbale vsak dan razen nedelj in praznikov. Issued daily except Sundays and holidays.

PROSVETA

Uredništvo in tiskovnica: 2627 E. Lawrence Ave. Office of Publication: 2627 South Lawrence Ave. Telephone, Beckwith 4904.

LETO—YEAR XIX. Črna lista je \$5.00. Chicago, Ill., sobota, 19. junija (June 19), 1926. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 143

ALI PREDSEDNİK COOLIDGE PROVOČIRA STAVKO ŽELEZNIČARSKIH ORGANIZACIJ?

Imenoval je v odbor za pogajanje osebne, o katerih je znano, da nasprotujejo mezdnemu gibanju.

Washington, D. C. — Ali Calvin Coolidge s svojo izbiro članov v odbor za pogajanje, ki ga je ustanovila Watson-Parkerjeva predloga za sporne zadeve, nalašč provocira splošno železničarsko stavko?

To je zdaj vprašanje, ki dela preglavico železničarjem in ravnateljem železnic, odkar je Coolidge imenoval Sam Winslow iz Massachusettsa predsednikom pogajalnega odbora, ki se je kot predsednik zborniškega odbora za meddržavno trgovino bojeval skozi leta, da prepreči take zakone, ki napravijo mir v železniški industriji. Že imenovalje Winslowa samega je zametovanje železničarjev. Imenovanje Morrowa in Hangerja poleg Winslowa se pa smatra za direktno izzivanje miru za obe stranki v železniški industriji. Dejstvo, da je bil Morrow imenovan že potem, ko je senator Ernst iz Kentuckija povedal Coolidgeu, da se mora Morrow pomiriti, če ne, bo Ernst poražen v prihodnjih senatarskih volitvah, se tolmači, da je to dokaz, da je Coolidge ponearečil, ki je prevzel odgovornost za izravnavo mezdnege železniškega vprašanja.

Coolidge je vedel, ko je imenoval Winslowa, Morrowa in Hangerja, da bodo tvorili protidelaško večino. Vedel je, da pride pred odbor narodno mezdno gibanje, ki se nanaša na vlakospremnega osebja popustile vsako točko, ki so jo moge, ko se je izdelovala predloga za železničarje, ki je bila ravnokar sprejeta. Vedel je, da ta zakon postane le tedaj uspešen, ako se imenuje popolnoma nepristranski odbor. Znano mu je bilo, če načrt poneareči, da se mogoče izlušči splošno železničarska stavka. Vpričo te odgovornosti je Coolidge izbral osebe, o katerih

je vedel, da so delavstvu sovražne. Na podlagi njih zgodovine so te osebe nezmožne nepristransko vršiti poverljive posle. Železniški ravnatelji, ki so organizirani v Assn. of Railways Executives, so izvedeli dva dni prej, da bo mogoče Winslow imenovan. Njega pa niso priporočili ravnatelji. Železničarji pa niso priporočili nobenega kandidata. Oni so povedali Coolidgeu le to, da imenuje odbor, ki je v soglasju z namenom zakona in naj ne bo nihče izmed železniškega delavskega odbora. S tremi osebami, ki so bile imenovane, je prav zadovoljno Narodna zveza tovarnarjev in njen saveznik senator Butler iz Massachusettsa in predsednik eksekutive republikanske stranke.

Osebe, ki so študirale železniške zakone, se spominjajo, da se je Coolidge izognil sestanku železniških ravnateljev, ko je bil novi zakon še pred senatom in ko je bil senator Watson na sumu, da namerava prevartiti železniške organizacije in železniške ravnatelje. Vprašali so, ako on, Butler in Mellon niso pričeli s programom, ki jim omogoči, da "spravijo v denar" kakeršnekoli že gospodarske koristi njih finančne skupine, dokler Coolidge ostane še v uradu.

Ali Coolidge nalašč podira mašino železniškega delavskega zakona, še preden bo prilika, da se preizkusi glede njegove vrednosti? Ali je bilo to storjeno nalašč, da se ne povzija mezde v železniški industriji in se tako ustavi povzicanje mezde tudi v drugih industrijah? Ali je Coolidge pripravil pogotni železničarje v stavko še to poletje z namenom, da bodo poraženi in da se pokaže kot nov junak podjetniškega razreda v Ameriki?

Neverjetno je skoraj, da kaj takega izvrši kateri nazadnjakov, pa naj bo še tak fanatik. Ampak tukaj so imenovanja, imenovanja, ki so skoraj neverjetna!

Neverjetno je skoraj, da kaj takega izvrši kateri nazadnjakov, pa naj bo še tak fanatik. Ampak tukaj so imenovanja, imenovanja, ki so skoraj neverjetna!

Neverjetno je skoraj, da kaj takega izvrši kateri nazadnjakov, pa naj bo še tak fanatik. Ampak tukaj so imenovanja, imenovanja, ki so skoraj neverjetna!

Brookhart ni izdal niti centa za kampanjo

Organizacija je potrošila zanj \$444.56; druge stroške so pokrili farmaraki in delavski odbori.

Des Moines, Iowa. — Volilna kampanja Smitha W. Brookhart pri letošnjih primarnih volitvah je bila nedvomno najcenejša med vsemi dosedanjimi kampanjami za senatarske kandidate. Osebo ni Brookhart potrošil niti enega centa, dočim je njegova organizacija izdala le \$444.56. Ostale stroške Brookhartovih kampanjskih shodov so pokrili krajevni farmaraki in delavski odbori. Kljub temu je Brookhart zmagal z ogromno večino glasov.

Poljski delavci imajo le po \$3.50 na dan

Delati morajo ob četvi po 14 ur dnevno. — Ampak tudi življenske razmere niso dobre.

Muskogee, Okla. — Delavci, ki žela delati ob času četve na jugozapadu, bodo letos najbrž razočarani. Četve je že pričela, in delavcev je na izbiro.

Četve pšenice v Teksasu in Oklahomi je že v polnem zamahu. Ako bo vreme ugodno, bodo pričeli žeti v Kansasu.

Delavcem ponujajo po \$3.50 do \$4.50 na dan in hrano. Delavne ure so različne, toda skuša se uvesti delo od solnčnega vzhoda do solnčnega zahoda. To pomeni štirinajst ur dela na dan. Življenske razmere se opisujejo kot strašne.

Govorijo se širijo, ki so mogoče resnične, da se porabi Ameriška legija ali pa člani te organizacije, za preprečitev organiziranja poljskih delavcev ob času četve. Letos v mesecu aprila so se organizirali člani te organizacije kot pomožne čete, da nastopijo ob času požara, povodnji, tornada ali katere druge velike javne nesreče. Pozvali bodo te čete, da preprečijo organiziranje poljskih delavcev. To se bo izvršilo na podlagi izgovora, da bi stavka poljskih delavcev ob času četve povzročila pomankanje kruha. Kaj takega je pa velika javna nesreča.

Neverjetno je skoraj, da kaj takega izvrši kateri nazadnjakov, pa naj bo še tak fanatik. Ampak tukaj so imenovanja, imenovanja, ki so skoraj neverjetna!

DELAVCI JUŽNE AMERIKE PROTESTIRAJO

Država Peru je uvedla brezplačno tlako v svoji državi za delavce. — Delavci se lahko prisilijo delati zastoj.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Panameriške delavske federacije, je prejel od Mehiške okrajne delavske federacije speli, v katerem se protestira proti tlačnemu zakonu, ki ga je sprejela južnoameriška republika Peru.

Ta apel za pomoč je bil odposlan zaradi tega, ker sta predsednik in tajnik Peruanske tipografske delavske unije obsojela na deportacijo radi tiskanja in razhajanja letaka, v katerem te vrste tlako proglašata za sužnost. Po tem zakonu se lahko vsak delavec prišli, da mora skozi dvanajst dni v vsakem letu delati zastoj pri javnih zgradbah.

Argentinski, peruanski in mehiški delavci so se združili in se obrnili na Greena, da protestira na peruansko vlado, da bo protest močnejši.

Konferenca male entente

Češka kriza ogroža zborovanje na Bledu.

Bled, Jugoslavija, 18. jun. — Na Bledu, kjer prijaznem jugoslovanskem letovišču, se danes zbirajo delegatke male entente za konferenco, ki se ima to vršiti. Konferenca pa bo morda kratka in lahko tudi odročena radi krize in nemirov v Pragi, ki zadržujejo dr. Beneša, češkoslovaškega sunanega ministra, da najbrž ne bo mogel priti sem. Večje število neoficijelnih opazovalcev je še tukaj; med temi je tudi Hamilton Gish Armstrong iz New Yorka. Poljski poslanik v Beogradu je tudi prišel. Delegatke male entente bodo med drugim razpravljali tudi o rusko-nemški pogodbi.

Protilevistični shod tu di v dvorani S. N. P. J.

Ker se domneva, da bo na shod, sklican od češkoslovaških svobodomislencev, prišlo izredno veliko ljudi, se bo istočasno vršil shod v naši dvorani in v Sokolski dvorani.

Chicago. — Kakor smo že v četrtki poročali; je sklican za ponedeljek 21. junija velik protestni shod proti evharističnemu kongresu in proti valjivemu Rimu ter proti katoliškim glupeškim sploh. Sklicatelj shoda je zveza čikaških češkoslovaških svobodomislelnih društev. Med čikaškimi Čehi in Slovaki vlada silno zanimanje za ta shod in ker vsi znaki kažejo, da bo shod izredno bogato obiskan, je bilo sklenjeno, da se najame razen dvorane Sokola Havliček in Tyrš še eno dvorano, tako da bo dovolj prostora za vse. Prireditelji so v to svrbo najeli veliko dvorano S. N. P. J., ki se nahaja samo pol bloka od Sokola Havliček i Tyrš.

Protestni shod bo se začel v obeh dvoranah istočasno, namreč ob 8. svečer, 21. junija. Na sporedu bodo iste točke, samo v drugačnem red. Nastopili bosta pevski društvi "Lira" in "Karl Marks", govornik pa bodejo dr. Pelc, dr. Radešinsky in ga. Berankova. Govor bo tudi v angleščini.

Med Čehi in Slovaki se vrši velikopotezna agitacija za ta protestni shod proti Rimu, katerega se bodo udeležili tudi številni Slovenci.

Pol milijona mrtvih volilcev vpisanih v Nemčiji

Monarhisti nameravajo zmagati v referendumu s mrličmi.

Berlin, 18. jun. — Nemški monarhisti so poklicali na pomoč najmanj 500,000 mrličev, da jim pomagajo poraziti socialistično-komunistično predlogo, za razlastitev bivših vladarjev, katere bo na ljudskem glasovanju prihodnje nedeljo. Ustava določa, da se mora najmanj polovica vpisanih volilcev udeležiti ljudskega glasovanja ali referendumu, drugače glasovanje ni veljavno. Ker je danes približno 40 milijonov volilcev v nemški republiki, mora biti oddanih najmanj dvajset milijonov glasov. Socialistični listi poročajo, da so monarhistični volilni uradniki v mnogih krajih vpisali volilce, ki so že mrtvi, ali pa niso izbrali imen volilcev, ki so umrli po zadnjih volitvah. Ta imena nameravajo izbrati pri glasovanju za seiparije z namenom, da porazijo predlogo.

Novi dokazi predloženi v Sacco-Vanzettijevi aferi

Celestino Madeiros je izvršil umor, katerega sta bila obdolžena delavska organizatorja.

Cambridge, Mass. — Odvetnik Nicole Sacco in Bartholomeja Vanzettija je 17. t. m. predložil tukajšnjemu sodišču novo evidenco, a katero je podprl zahtevo za novo obravnavo. Evidenca vključuje zapriščeno izjavo Celestina Madeirosa, bančnega roparja in morilca, ki izjavlja, da sta on in njegova topla iz Providence ubila izplačevalca in stražnika v letu 1920, katerega dvojnega umora sta bila obdolžena Sacco in Vanzetti.

DELAVCI IN FARMARJI SO PORAZILI NAZADNJAKŠKEGA SODNIKA

Durham, N. C. — Nazadnjaški okrajni sodnik P. C. Graham je skozi štirinajst let po volji ljudstva delil pravico kot sodnik. Letos je pri primarnih volitvah zopet kandidiral za staro mesto. Toda farmarji in delavci so bili letos drugega mnenja. Sodnik je obležen na voliču kot političen mrlič.

BALDWIN SE JE PREMISLIL IN NE BO PRETRGAL STIKOV Z UNIJO SOVJETSKIH REPUBLIK

Zveza ruskih delavskih unij protestira proti vmešavanju angleške vlade v njene zadeve. Ameriški delavci so doslej poslali \$50,000 angleškim rudarjem. Prispevki iz sovjetske Unije so največji. — Torijska vlada bi se bila kmalu razbila v kavsu zaradi sovjetov.

London, 18. jun. — Velika Britanija ne bo pretrgala stikov s sovjetsko Rusijo zaradi denarja, ki je bil poslan iz Moskve angleškim unijam za časa generalne stavke in pozneje stavkujočim rudarjem. Tako je naznanil Sir William Joynson-Hicks, minister za domače zadeve, včeraj v parlamentu. Skrajni konservativci, ki so zahtevali prelom z Rusijo, so sprejeli naznanilo s protestom.

Sklep vlade, da ne prelomi vezi z Moskvjo, je bil dosežen po dolgem in ljutem kavsu v Baldwinovem kabinetu. Ministri Birkenhead, Churchill in Joynson-Hicks so vodili bitko za prelom, ampak večina ministrov je potegnila z Baldwinom in sunanim ministrom Chamberlainom, ki sta proti prelomu. Nekaj časa je izgledalo, da Churchillova skupina poda ostavko, nakar bi bila sledila kabinetska kriza. Zviti Chamberlain je pa odvrnil krizo. Ministri so se podali in sprejeli Chamberlainov argument, da bi prelom škodil angleški trgovini s sovjeti, ki je sicer šibka, toda vredna ohranitve. Chamberlain je tudi dejal, da je lahko staj izgubiti sovjetske zastopnike iz Londona, takko pa jih bo dobili nazaj kasneje, ko bo Anglija potrebovala Rusijo. Rekel je tudi, da komunistična propaganda ne bo prenehala s prelomom, ker jo vodijo angleški komunisti. Končno je Chamberlain einično dejal, da denarna podpora iz Rusije angleškim štrajkarjem je prihranila denar v angleški državni blagajni, ker vladi ni treba podpirati stavkujočih revežev!

Minister Joynson-Hicks je poročal v parlamentu, da so stavkujoči rudarji prejeli čez dva milijona dolarjev iz Rusije. Omenil je posamezne vsote kakor so prihajale in katere so bile nakazane od ravnih delavskih in kooperativnih organizacij. Dalje

so rudarji prejeli sledeče vsote iz inozemstva: Nemški rudarji so poslali \$25,000, holandski rudarji \$30,000 in delavske unije v Združenih državah okrog \$50,000. Situacija v stavki rudarjev je neizpremenjena.

Baldwinova vlada je zagotovila lastnike premogovnikov, da bo njena predloga glede podajanja delavnika na osem ur sprejeta v parlamentu prve dni prihodnjega tedna. Lastniki bodo potem poavali rudarje na delo na podlagi novega zakona. Lastniki namanjajo, da v polovici premogovnikov ostane stara meza najmanj tri inšasa po sprejetju zakona; 35 odstotkov premogovnikov sniša mezo takoj za 10 odstotkov, v ostalih se pa sniša za več kot 10 odstotkov.

Delavski poslanci se odločno protijo novemu zakonu. A. J. Cook, tajnik rudarske organizacije, je izjavil včeraj, da rudarji ne bodo delali osem ur, niti pa snižano mezo. To pomeni nadaljevanje stavke.

Moskva, U.S.S.R., 18. jun. — Predsednik federacije ruskih delavskih unij je sinoči objavil ogorčen protest proti vmešavanju angleške vlade v zadeve ruskih delavskih organizacij. Protestni glasil:

"Sodrug! Konservativna vlada Anglije je poslala sovjetski vladi noto glede finančne pomoči, katero je dala naši federaciji angleškim stavkarjem. To vmešavanje angleške vlade v vzajemne odnose ruskih in angleških delavcev posega v svobodo našega delavskega razreda, ki ima pravico dajati bratsko pomoč delavcem v drugih državah v kakršnikoli obliki in v kakršnekoli obsegu. Unija sovjetske delavske federacije odločno protestira proti vmešavanju angleške vlade v zadeve ruskih delavcev in izjavlja, da organizirano delavstvo naše republike se bo dovolilo nikomur, da bi mu hakiral, kaj naj dela."

Moskva prva glede godbe in gledališča

Tam je danes evstovno središče te umetnosti, pravi Gest.

Paris, 18. jun. — Morris Gest, ameriški gledališki ravnatelj, ki se je ravnokar vrnil iz Moskve, je dejal danes, da je Moskva danes prva glede godbe in gledališča na svetu. "V umetnosti godbe in drame je Moskva postala središče sveta," je rekel Gest. Amerikan je bil v Rusiji z namenom, da pridobi najboljši ruske igralce za zopetno gostovanje v Ameriki in da poišče najboljši ruski igralci talent za ameriški oder. Imel je uspeh. Našel je talent, tigar imena pa ni razodel in sklenil je pogodbo z moskovskimi hudožestveniki za ponovni obisk Amerike.

KAJ JE PREISKAVA V SAN FRANCISCU DOGNALA.

San Francisco, Calif. — Tri mesece so posebni preiskovalci preiskovali, kako živi 1,500 berščev, ki se preživljajo z berščanjem. Rezultat te preiskave je, da se zdaj zahteva prenočišče za berače in centralni biroj za zdravniško pomoč in posredovanje dela. Med temi berači, ki so bili preiskani, je sedemdeset odstotkov domačinov. Tak je odsev današnjih razmer v kapitalistični sloveški družbi.

SENATOR CARAWAY SNEŠI PENNSYLVANSKO KORUPCijo

Prepusil je senatorju Willis, da vpiše vnoto, ki se smatra za koruptivno in nevarno demokratskim institucijam dežele.

Washington, D. C. — Senator Caraway iz Arkansasa je predložil senatu resolucijo, ki je skrajna enaka besedilu v sprejeti resoluciji, po kateri je senator Newberry obdržal svoj sedež v letu 1922. To je Caraway storil, ko je izvedel, da je bilo približno dva milijona dolarjev potrošenih pri primarnih volitvah v Pensylvaniji. Takrat je Willis izjavil v Newberryjevi resoluciji, da je trošek \$195,000 za nominacijo Newberryja ugrožanje trajne demokracije. Caraway je zapisal le besede, številke, ki označujejo trošek v Pensylvaniji, je pa izpustil, da lahko Willis izpolni to mesto. Rekel Willis izpolni to mesto. Rekel Willis izpolni to mesto.

Merida, Yucatan, Mehika, 18. jun. — Jose M. Iturralde, znani socialist in bivši guvernor v Yucatanu, je bil včeraj ubit v avtomobilni nezgodi. Star je bil 38 let. Vlada je razglasila javno žalovanje tri dni.

Mussolini in Pangalos si dajeta križce.

Atene, 18. jun. — Grški diktator Pangalos je bil včeraj obveščan od italijanskega diktatorja Mussolinija, da ga je italijanski kraj odkloval z redom velikega križa. Zadnji teden je Pangalos poslal Mussoliniju red grškega velikega križa.

KITAJSKI DELAVCI PROTI SVETOVNEMU IMPERIJALIZMU

Kitajski delavski kongres je sprejel temeljno resolucijo. — Obdrževal se je v Kantonu.

Kanton, Kitaj. — Tukaj se je obdrževal delavski in kmečki kongres, ki je sprejel resolucije, v katerih apelira, da se imperijalizmu zastavi pot in napravi konec masakriranju gospodarsko podjarmljenih ljudstev.

Ena izmed resolucij se čita: "Mi — 400 delegatov, zastopajoč 1,100,000 organiziranih delavcev, in 250 delegatov, zastopajoč 800,000 organiziranih kmetov v provinci Kanton (Kanton), smo otvorili svoj letni kongres danes. Mi vam pošiljamo bratske pozdrave in pozdravljamo one sodrugi, ki so bili vrženi v ječo od kapitalistov svoje dežele. Od masakra v mesecih maju in juniju nadaljuje kitajski proletarijat heroičen boj proti imperijalizmu, našemu skupnemu sovražniku."

Delavski in kmečki kongres se je vršil na prvega majnika. Vzelo je mesec dni, da so o njem dosepele vesti v Ameriko, kajti takih pojavov ne poročajo veliki dnevniki.

Portugalska diktatura uvrščena.

Lisbona, 18. jun. — General Gomez de Costa je včeraj na čelu svojih vojaških čet prepodil Cabecadessa iz vladne palače in sam prevzel poimijersko službo.

Briand ima smelo z novim kabinetom

Vlada "narodne koalicije" se ne da skrupirati. Herriot morda pride za njim.

Paris, 18. jun. — Vlada "narodne koalicije", ki ima potegniti Francijo iz sedanjega finančnega močvirja, je še vedno v zraku. Briand, ki ima poroditi to vlado, je naletel na neštete ovire. Kakor danes poročajo, je Poincare, vodja reakcionarnih sil, voljan prevzeti finance v novi vladi s pogojem, da tudi Herriot stopi v vlado. Herriot pa ne mara voziti s Poincarejem. Druga vest se glasi, da je Herriot pripravljen organizirati svojo vlado iz levčarjev, ako Briand izpusti "narodna koalicija."

Frank se visi na točki 35. Pšenica se je včeraj podražila na 20 frankov za sto kilogramov, kar pomeni, da se podraži kruh.

Osem fašistov ubitih v Neaplu.

Rim, 18. jun. — Kapitan Aurelio Padovani, bivši vodja fašistov v Neaplu, je v sredo s sedmimi tovariši vred stopil na balkon svoje hiše, da govori množici, ki mu je prišla zastlat na njegov rojstni dan. Še predno je izpregovoril, se je podrl balkon in omerica je padla na cesto. Vsi so se ubili.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cipro \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglasu n. pr. (May 31, 1929) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Posvetite jo pravilnosti, da se vam ne ustavi list.

NESRAMNOST, KI NIMA PARA!

Čikaški dnevnik "Herald and Examiner" je z dne 7. junija prinesel vest pod naslovom "Policija straži tri škofo." Kot vir je naveden Asociirani tisk, in vest je datirana z dne 16. t. m. Vest se glasi:

"Tri jugoslovanske škofo, ki so danes dospeli na parniku "Olympic" od White Star parobrodne črte, so sprejeli na pomolu detektivov od bombnega oddelka, ki jih bodo stražili, dokler so v New Yorku. Trije škofo so magr. Anton Jeglič, magr. Ivan Gnidovec in magr. Ivan Rafael Rodič.

Pojasneno je bilo, da postoji sovražstvo med klerikalno stranko in skrajno levo, levo stranko. Trije škofo načeljujejo skupini sto petdeset jugoslovanskih delegatov za evharistični kongres v Chicagu."

To je vest, ki nima drugega namena kot očrniti Jugoslovane kot bombovce, atentatorje in ubijalce, ki ne rešujejo svojih političnih in verskih sporov z legalnimi sredstvi in v mejah zakona, ampak z bombami, samokrepi, puškami in bodalom.

Vprašanje je, kdo je spravil to vest v ameriško časopisje? Ali je to Asociirani tisk izvršil sam od sebe, ali je to vest sugestirala tuja stranka? Asociirani tisk ni tega storil sam od sebe, nekdo je to vest sugestiral in posredoval pri newyorški policiji, da je odposlala detektive od bombnega oddelka čakati škofo na pomol. In kdo naj bi bil zopet to? Ali je to izvršila tista leva, leva stranka, ki postoji le v možganih informatorja newyorške policije, ali je tega informatorja iskati v klerikalni stranki? Zdrava človeška pamet pove, da tega ni storila leva, leva stranka, ker taka stranka sploh ne obstoji v Jugoslaviji, ampak da informator prihaja iz klerikalne stranke in najbrž z vednostjo voditeljev te stranke.

Torej kakšen namen je še imela ta nesramna in podla vest v ameriškem časopisju, ko analiza vesti pove jasno kot beli dan, da informator prihaja iz klerikalnih krogov?

Očrniti Jugoslovane, ki ne verjamejo, da se hostija in vino spremenita, ne da bi na zunaj izgubila svojo podobo, v telo in kri Jezusa Krista, ko duhoven izpregovori posvečevalne besede, in ki pravijo, da kemična analiza lahko nepopitno dokaže, da se vino in hostija nista izpremenila tudi na snótvar, ampak hostija je ostala hostija, vino pa vino, da se ti Jugoslovani bojujejo proti katoličanstvu z nasilnimi in nepostavnimi sredstvi.

Slovenec smo tudi Jugoslovani. To blatenje in očrnenje pred ameriško javnostjo gre mar tudi Slovincem. In zato odločno protestiramo proti nesramnemu podtikanju, da so Slovenci atentatorji in teroristi. V Ameriki ni nobene slovenske organizacije, ki oznanja, uči in priporoča teroristične čine za izboljšanje človeške družbe, kajti Slovenec so toliko zreli ljudje kot celota, da taki nauki ne najdejo tal med njimi in da bi take nauke poslušali k večjem norci in noričnicah.

Slovenec, ki ne verjamejo vse do pike, kar uče katoliški duhovni, vračajo podlo in nesramno obrekovanje, ki je bilo priobčeno o nameranih napadih na jugoslovanske škofo, nazaj onim, ki so si ga izmislili. Zato smo obesili to obrekovanje nekoliko višje, da ga je lahko vsak Slovenec čital in spoznal na kakšen nesramen način se obrekujejo oni Slovinci, ki ne tulijo v klerikalni rog.

Dozdaj še nismo čitali tako podlega obrekovanja Jugoslovancev v ameriškimi listih. To podlo obrekovanje pa pokazuje tudi vso hinavščino klerikalne stranke. Na eni strani kriče kolovodje te stranke, da je treba gledati za ugled Jugoslovancev v Ameriki, na drugi strani jim pa podtikajo najslabše človeške lastnosti.

To obrekovanje mora vsakemu Slovincu, ki misli s svojimi možgani in ne potrebuje drugih, da mislijo zanj, odpreti oči, da spozna, kakšni so nasprotniki zavednih Slovincem, ki se trudijo in mučijo, da dvignejo ljudsko maso kvilsko, da ne bo jemala več pravljice, bajk in legend za resnico.

Kadar se katerra stranka ali skupina zateče k takemu splošnemu obrekovanju svojega nasprotnika, tedaj je dokaz tukaj, da je stvar, ki jo zagovarja, na zelo slabih nogah in da propada.

JAVNA GOVORNICA

Glasovi Slavov S. N. P. J. in študentov "Prosveta".

Glas iz visokega Kolorada.

Bear River, Colo. — Nič ni dopisov iz naše male slovenske naselbine. Vzrok je menda zato, ker nas je malo tu. Lastniki premogokopov nam dajo komaj po en dan dela v tednu, iz česar čitatelji lahko vidite, da imamo jako slab zaslužek. Dobimo po \$15 do \$30 na mesec. Že večkrat mi je kdo pisal za pojasnilo, kako je tu življenje, pa boljše ga bi mi ne mogel dati, kakor sem tu napisal.

Želimo, da bi se sem naselilo dosti zavednih Slovincem, ampak svetovatli tega ne moremo nikomar, ker jih je vedno preveč, ki iščejo delo.

Kot tajnik društva sem kajpada tudi jaz prejel neuničljive liste od "častitih" menihov. Res, vse farške časti so vredne tečajnega. Bog jih potolaži, kako so umazani od visokega letnega Trunka do neumnega franciškanca vsi!

V "Planem polju" sem tudi videl Trunkov odgovor Franku Eriahu iz Pueblo, Colo. Opisal je svoje slo iz dni svojega detinstva in prav jasno dokazal, kdo je bil kriv njegovi nesreči. Trunk pa se je oglašil, da vsega zla nista kriva vasa in bog, pač pa ljudje sami, ki so preveč sloščinski. Nenavadno priznanje to, kajti kdo je še slišal, da je katoliški duhovnik o katoliških ljudeh (samo o teh je Eriah pisal), priznal, da so sloščinski. Trunk je vsekar zabel z besedami. Pa če bi to ne bilo, kako bo pa to po Trunkovi logiki: Zakaj je pa bog ustvaril sloščinske ljudi? Naj Trunk navaja vse veleume iz metafizike, katere hoče, razpadnemu človeku s tem ne bo odgovoril na vprašanje: Kako da je tisti nesnanako dobrotljivi bog, ki je ustvaril Eriahovega očeta, predvsem dopustil, da je od nje ustvarjen človek sloščinski? In kako da je bog dopustil, da je bil še potem, ko je bil oče katoliško vsvojen in je vsaki dan povilaval sveto hostijo — v kateri, trdi Trunk, da je živ bog — bil še vedno tako sloščinski? Če je tako dobrotljiv, zakaj ni bog dal malo tiste svoje vrtoglave dobrote in modrosti iz sloščinaku človeku?

Eh, rev. Trunk, postavljajte vaše dogme še na tako trdno nogo, če hočete, človek, ki misli, bo valdkar lahko spoznal, da sta do vratu v zmotah in če tudi to sami veste, pa se radi trmoglavosti ali iz sebičnih ozirov iz zmot ne marate podati.

Vaše besede in nauki so prazna slama. Le mlatite to svojo prazno slamo naprej, človek, ki je spoznal, ne bo veroval več duhovščini, živel bo pošteno po svojem razumu in vzgajal svoje otroke v poštenju, pri tem pa tudi gledal, da še druge ljudi odvrne proč od vpraskih zablod. — Anton Dolinar.

IZ STAVKOVNEGA OKROŽJA.

Jere, W. Va. — Z delom se ne morem pohvaliti, ker ga sploh ni. To se pravi, da ni uničljivega dela, temveč je samo za stavkokaže, katari delajo po festivi iz leta 1917. Delavci prihajajo iz vseh krajev sem za delom; nekateri se ustavijo, drugi pa, ko vidijo situacijo, v kateri se nahajamo, grede naprej, ako imajo še za vsoti listek. V angleških listih čitamo vsaki dan oglašje, ki vabijo delavstvo v to okolico. Seveda je v oglašjih vse lepo napisano, da je stalno delo, čisti premog, nič vode in ne delavskih neprilik. Ko pa pridejo delavci sem, so rančarjani. Dosti jih je, ki se dajo importirati in ko vidijo kompanijske pretepeče ter cele gruče stavkarjev na piketih, ne vedo, kaj bi, ker nimajo čenca v žepu. Kdor pa inta voljo za stavkokažstvo, se ne zmeni za vse to nič, zato je prišel.

Tu je veliko premogokopov, pa so vai do zadajega pod odprto delavnico (open shop). Nekateri operatorji so prelozili pogodbo z U. M. W. of A. pred letom, kar jih je še ostalo, pa so prelomili pogodbo letos s prvimi aprili in stavka je v teku. Kako dolgo bo trajala,

ni znano. Že večkrat so napovedali, da se morajo ljudje seliti iz kompanijskih stanovanj, pa se do sedaj še niso in kot silimo, se tudi ne bo treba. Priporočam rojakom po drugih naselbinah, da ne hodijo sem za delom, kajti tukaj nas je dosti brez dela in sicer na stavki.

Dopisnik iz Jere, W. Va., je v št. 133 Prosvete pisal tako, da se razume, kakor da hodijo na piket samo še taki, ki imajo še kaj okroglih v žepu in da piketirajo v hladni senci. Kolikor je meni znano, hodijo na pikete samo taki, ki nimajo nobenega čenca v žepu in polno hišo otrok. Delat pa hodijo vsi tisti, ki imajo svoje domove in ki jim še ni tako sila. Eden takih je dopisnik sam. Ne bom odgovarjal na njegov dopis, upam pa, da se bo še kdo oglašil in mu naštel, kaj mu gre. Povem pa, da ni resnica, kar je on pisal. — Anton Meviya.

Wells o ženitvi

(Iz serije člankov "Moji in tvoji problemi".)

Pisla H. G. Wells.

O instituciji ženitve prevladuje napačno mnenje, da še cele veke obstoji takšna kakršna je danes. V resnici je pa zakon produkt razvoja in je že večkrat zelo premenil formo in jo menja še danes, bodisi v svoji obveznosti, omejenosti, razpolaganosti in trajnosti.

Ljudje neprestano vprašujejo: "Ali si za ali proti zakonu? Ali bi ga odpravil?"

Edini odgovor bi bil: Vsi smo za in proti in neprenehoma ga odpravljamo po malo. Vsakih par let izpreminjamo zakon s novimi postavami. Odkar jaz živim, je soproj izgubil malone vse svoje prejšnje pravice kot glava in gospodar družine, ne sme več pretepati svoje žene, niti ne sme oropati svojih otrok koliko izobrazbe in ima več pravice v slučaju ločitve. Včasih na Angleškem soproj imel pravico po postavi pretepati svojo ženo z batino, ki pa ni smela biti debelejša od palca njegove roke. Te barbarske pravice nima več.

Zakon moža in žene danes ni več to, kar je bil večraj, in jutri ne bo več to, kar je danes.

Ako izključimo iz obzirnosti vse točke, po katerih se zakon razlikuje v raznih civiliziranih deželah in če upoštevamo samo to, kar je ostalo, vidimo, da zakon ni dosti več kot legalno priznanje in uveljavljanje naravnega zakona, na podlagi katerega se človeška žival plodi in množi ter skupno skrbi za svoj plod.

Razum teži — v zvezi s silami socialne konvencionalnosti — za tem, da se zakon omeji le na vez zaščite otrok. Dokler se to ne ugodi, je jasno, da bo država popolnoma brez potrebe jemala odrastlim ljudem legitimno spolno svobodo ne glede na to, da tozadnevne postavbe so najmanj spoštovane, ker posegajo predaleč v intimnost človeškega življenja. Občina se zanima za seksualne razmere posameznika le tedaj, kadar je prizadeto javno zdravje ali kadar je otrok spoočet in rojen. Takrat nastanejo odgovornosti za varstvo in vzgojo novega državljana.

Današnji zakon še znači na sunaj več kot javno vez deloma iz spoštovanja do propadajoče socialne potrebe glede destinata in deloma vsled nesramne neatrpnosti naših intelektualno in moralno diskreditiranih verskih organizacij.

V vsaki generaciji ponizamo in zagrenimo tisoče življenj s pechatom nezakonstva iz istih vzrokov kot prej omenjeno: verskih predavkov in starih dednih postav. Vse to spada v stari red, ki sicer počasi, toda stalno propada pod silami napredka.

Kakor hitro dobe nezakonski otroci enake pravice kakor zakoniki in nezakonaka mati iste dedne pravice kakor zakonaka, tedaj svet ne bo več ispraveval po poročnem listu in zakon bo pomenil le to, kar je v resnici: združitve dveh spolov.

Razvoj v to smer je še očiten. Mnoge omočene žene se opuščajo moševo ime; zlasti je to še nekaj navadnega med pisateljicami, igralkami in umetnicami.

mi sploh. Doktorica Marie Stopes je v svojem privatnem življenju mra. Roe, Viola Tree je mra. Parsons in takih je na stotine. Ne bo trajalo dolgo, ko postane ta navada splošna. In kaj bo potem razlike med omeženimi in neomeženimi?

Pride čas, ko bo verski obred poroke, bela obleka neveste, venec iz oranžnih cvetov, najete kočije in druga taka reč le še čudna socialna starina, ki se ohrani v zakonitih krajih. Izginotje ceremonij pa še ne znači, da bo zakon popolnoma odpravljen. Može in žene iz širokih plastij in večjih razgledov bodo še nadalje živeli v parih manj ali več časa. Ampak v teh parih bo več karakteristične razlike. Stari, okameneli odnosi med možem in ženo ter med možem in priročnik — zadnje je danes nekakšna leva stran zakona — se umaknejo mnogim variacijam združevanja.

V jutranjem socialnem življenju, v katerem bo manj gneče in ceremonij ter več splošne izobrazbe, se ne bodo ljudje toliko brigali, da bi živeli in delali vse po enem kopitu. Ako odstranimo zavoso, masko, kapuco in zamašek, s čemur smo zastrli in zamažili seksualno domišljijo ljudi, in če natančno pogledamo žive realnosti spodaj, spoznamo, da smo poskušali prilagoditi ogromno množico različnih tipov enemu samemu, standardiziranemu aranžnu. Spoznamo, da poročni pari diferirajo ne le v temperamentu, pač pa imajo različne faze svojega razvoja. Na primer mladenič zvi petindvajsetih letih si počel nekaj, kar se mu zdi največja neumnost, ko doseže petdeseto leto. Naša moralna sodba se ne sme baviti le s temperamentom, temveč s štadiji razvoja posameznika.

Spoznati moramo resnico, da človek vedno raste in se izpreminja, dokler je živ. Človek nikoli ne preneha rasti. V petih ali desetih letih imata mož in žena lahko popolnoma druge ideje, drug okus in druge potrebe kakor prej.

Kračanski zakon — kot večina zakonskih institucij na svetu — se je še najbolj prilagodil na kmetih. Mož se ožen in dvojez živij povprečno dvajset let. V tem času ju delo postara, otroci odrastejo in naloga dvojkera je končana. Marsikatera kmetica, ki je še mlada po letih, je ekijučena starica. Življenje kmeta je kratko. Še krajše je bilo nomadovo in njegovega naslednika aristokrata. To življenje pozna le tri faze: rojstvo, ženitev in smrt. Komaj se je oženil, se je že pripravil na smrt.

Danes živimo dalj časa, ne postaramo se tako hitro, učimo se brzo in dozorimo kmalu. Dobe našega individualnega razvoja se tudi mpože. V dobi od tridesetega do sedemdesetega leta se lahko večkrat temeljito preobrazimo, tako da nam institucije, tradicije, sentiment in pozicija preteklosti, iz romantične dobe mladosti, ne zadostuje več; iščemo novih izhodov in novih iskustev. To je nov štadij odrastlega človeka, na katerem se zgradi nov red, ki pomete z otročarijami in mladostnimi navadami ter čuvstvi.

Naš način življenja je danes še bolj provizoričen kakor naše vlade. Danes vsakdo dela to in to, kar jutri ne bo delal nihče. Izpremembe v navadah in moral ter v konvencionalnosti v zadnjem polstoletju so bile naravnost velikanske — in vse te izpremembe bodo malenkost napram onim, ki pridejo v prihodnjem polstoletju. Živimo v zadnji perijodi družabnega reda, ki umira.

Kaj je danes gospodinja? Ali ni že zdaj docela oropana vseh svojih ekonomskih važnosti in reducirana le na seksualno zadovoljevanje? Žena je tukaj svojemu možu, kar se tiče njegovih poslov, ker jih ne razume in ker so daleč od nje. Vsa nekdanja gospodinjinska dela so industrijalizirana. Ženi ni treba več peči kruha; število onih "gospodinj", ki kuhajo samo toliko, da segrejejo fabriško pripravljeno jed, je vedno večje. Žena ne šiva več svoje in moševe obleke, niti ne upravlja doma. Žena danes samo kupuje. Plinarna ji seka

drva in občinski vodovod ji nosi vodo. Ako noče žena pohajkovati doma, hodi na zabavne sestance, če jih zmore, ali pa v tovarno, če ne zmore prvega. V svojo lastno dobro in soprogo, kakor tudi v dobro občine, je moderna žena nehala tudi roditi otroke; kolikor jih še rodi, jih prepušča šol v vzgojo.

Velika izprememba je oropala ženo njenega normalnega polklica in jo oprostila z njenim soprogom vred čuja graha. Taka je današnja žena.

Vzemimo ženo, ki je materialno dobro preakribljena. Kaj naj počne s seboj? Kam naj deno svoje prazne dni? Ali ni taka žena prazna lupina, le preteveza ženske? Zakaj bi ne smela imeti moško družbo? Zakaj bi ne sprejemala v svojem stanovanju moških in jih poskušala toliko časa, da dobi pravega, s katerim bi lahko delila to, česar je zmožna? Moderna žena bi morala biti izobražena in trenirana kakor njeni bratje, da bi lahko opravljala znanstvena, umetniška in produktivna dela. Žena bi morala smatrati svoj spol ne kot tržno blago, temveč kot pogodno pravico, ki ji pripadajočno življenje.

Vse, kar se je zgodilo v seksualnem življenju naših zapadnih dežel v zadnjih dveh stoletjih, se lahko pove na kratko.

Ekonomska revolucija je porušila enolično skupnost domačega življenja. Industrije so odvzele ženi dolgo vrsto domaših poslov in postavile moža v pisarno, tovarno in skladišče. S tem je bila skupnost raztrgana. Edina vez, ki še drži moža in ženo, sta postelja in otrok. Medtem se je žena seznanila z novimi znanostmi in pričela je omejevati in celo docela preprečevati porode. V boju za eksistenco je tudi žena odšla za možem v tovarno in njuna skupna vez je le še postelja. Ako pa ni treba ženi delati, tedaj išče na drugi način zadoščenja svojemu dolgočasju.

Medtem so se pomnožile in scenile knjige in listi. Književne metode do naravnost sledile romantičnim tradicijam vladajočega razreda. Nekaj generacij so žene revnih slojev čitale samo cenenca izdavanja in obrabljene knjižnične izvode, ki so bili izprva spisani in tiskani po visokih cenah le za višje sloje. To čtivo je bilo napojeno z najefektivnejšo propagando romantične strani seksualnega življenja. Pozneje se je knjigam pridružil še kino in pognojil staro romanost z novimi idejami in težnjami. V zapadni Evropi in Ameriki je danes ogromna množica deklet — morda večina — ki raste v dozorilest z edino idejo, da je junakinja tega ali onega romana v knjigi ali v kinu. Neareča pa je, ker ni toliko cowboyjskih in drugih junakov na svetu. Tako se je porajalo v novi generaciji popolnoma novo naziranje o spolu, dočim nekdanja zavest greha in aramežljivost izumirata.

Moje mnenje je, da ta seksualni romantizem, ki se danes šopiri, je le začasna faza v velikem prehanjanju v novo socialno dobo, ki je zdaj v teku.

Krvava statistika.

Chicago. — V četrtek so štiri mladeniči ukradli izpred neke hiše avtomobil ter z največjo naglico oddirjali. Prišli pa niso daleč, kajti na nekem vogalu je vodnik prenaglo zavil, tako da sta zadnji kolesi skočili na pločnik ter s tako silo potisnili nekakega odraslega moža in nekega dečka k postni skrinjici, da je bil deček — desetletni Clarence Marks — na mestu ubit, 36-letni W. Norman Littlewood pa zelo težko ranjen. Dva policaja, ki sta videla nesrečo, sta zasledovala s svojim avtomobilom mlade zločince, ki so po kratkem begu skočili iz avtomobila ter skušali peči uteči. Policaja sta dva bandita ujela, dočim sta dva odnesla pete. Ujeta dva obtožujeta eden drugega, da je volid avtomobil.

Razen prej imenovanega dečka je bil ubit še en desetleten deček ter neka 65-letna ženska. S temi tremi je poskočilo število letošnjih avtomobilskih žrtev na 356.

ZARKOMET

To pove vse.

Hearstov "Chicago Herald-Examiner", ki v listuinstvu in licemerstvu prekaša vse ostalo prodanako časopisje v tem svetem mestu, je v četrtek opisal sprejem evropskih kardinalov pod sledečim naslovom:

SPLENDOR OF MIDDLE AGES IN CEREMONY.

Slijaj srednjega veka v ceremonijah!

V tem naslovu je bila nehotepovedana vsa resnica.

Vzrok nesporazumljenja.

Glavni princip socialistične filozofije je, da delavci ustvarjajo vrednost kapitala. Nasprotniki, ki pobijajo socializem, se zaklinjajo na smrt, da baš narobe je res, da kapitalisti ustvarjajo vrednost kapitala. Drugi, ki hodijo po sredi in se dobriakajo kapitalistom in delavcem, pa pravijo, da oboji skupaj ustvarjajo vrednost.

Zalostno je, ker je še toliko delavcev, ki nikakor ne morejo zapopasti največje ekonomske resnice, namreč, da brez njih bi ne bilo vrednosti kapitala. Na tisoče delavcev še vedno živi v krivem uverjenju, da bi ne mogli eksistirati brez delodajalcev, kapitalistov. Še vedno žive v stari, pleanjivi in črvivi veri, da nekdo mora biti, ki jim daje kruh.

In kako lahko bi se prepričali, da so v zmoti! Naj danes vsi delavci, čisto vsi, zapuste industrijsko deželo in ostanejo naj le lastniki, ali ne bo tisto uro prenehala vsa produkcija? Ali ne bodo lastniki pozivali delavce od vseh strani na delo? Naj pa lastniki odidejo in pustite delavce same, ali ne bodo delavci lahko — če so dovolj modri, samo to! — lahko nadaljevali produkcije?

Izza kulis v Collinwoodu.

Dragi K. T. B. I. Skebe je naprošen, naj nikar ne zadržuje svojega dopisna tako pozno v noč. Revez dobi premalo spanja, spanje pa je pol življenja. Ob desetih zvečer pride dopisnik K. Skebetu po navodila, potem stisneta vsak par glazkov prepovedane vodke in nato se nikamor ne mudi. Ko pride dopisnik pozno domov, si priže cigareto, nališe si skodelico črne kave in hajd pisati včasih od dveh zjutraj. Komaj pade v posteljo, že je treba vstati in rezev skoči pokonci vse krmeljav, se obleče za silo in potem brez zajutka leti na delo tako, da se kar kadi za njim. Očividni pravijo: Ta je pa res pravi norci. Prejnjaja leta so tako leteli konji, ki so vozili ognjegece. Skebetov dopisnik jih posnema. — Rdeči trn iz Collinwooda.

Kako je izostalo, nalašč ali pomotoma?

Glasiilo K. S. K. J. piše o "zaslugah" knezoškofa Jegliča. Dosti je naštetih in vse so za — prvi je našeto vero. Ena zasluga — velika zasluga za povečanje cerkve in čast božjo — pa ni omenjena. Na vsak način se spodobi, da je ta velika zasluga pribita. Ker je noče častito Glasilo, jo mora Zarkomet!

Na obroke.

Centeni Zarkomet! Posveti sem na Cardiff in pokaži vsemu svetu ženo, ki odplačuje svojo dušico na obroke. Ta bistroumna ženska se je pred menoj zaklela, da duhovni niso tako rojeni kot drugi moški. Dopyevdati mi je hotela, da gospodje duhovni so drugače "pofiksani". Ker mi ta reč ne gre v glavo, sem zaključil, da dobra ženska ne samo plačuje, pač pa tudi misli na obroke. — Buša, Cardiff Mine, Utah.

Še ena zarota.

Irski in italijanski butlegarji v Chicagu so objubili kardinalu Mundeleinu, da bodo te dni mirovali in ne ubijejo nikogar. S tem pokažejo dragim gostom, da še niso izgubili vere, čeprav...

SUHAŠKI CAR RAZKRIL SUHAŠKO MAŠINERIJU

Wheeler je popljal politično in drugačno delovanje Antisaluške lige. Senator Reed zahteva pojasnila, odkod liga dohaja denar.

Washington, D. C. — Suhaški car Wayne B. Wheeler, katerega uradni naziv je 'generalni svetovalec Antisaluške lige', je bil v četrtek zjutraj navzoč v dvorani, v kateri vodi senatni preiskovalni odbor svoje zaslišanjanje, še predno so prišli člani odbora. Ta preiskovalni odbor, ki je bil postavljen na zahtevo senatorja Jamesa Reeda iz Misourija in kateremu Reed sam navede, preiskuje zadnje republikanske primarne volitve v Pennsilvaniji, ter je doslej ugotovil, da so Mellon in razni velebizniški interesi razmetali pri tistih volitvah skoro dva milijona dolarjev in da so se tiste volitve vršile v znamenju: kdor več plača, bo dobil kandidata!

Preiskovalni odbor je sklenil poklicati pred se Wheelera, ker je po tistih volitvah nekaj klepetal, da so za Vasa prispevali lepe tisočake razni mokači. Vasa pravi, da je za lahka vina in pivo. Pri primarnih volitvah je prodal vzkjub temu, da je bila zanj plačana manjša vsota denarja kot pa za Mellonovega kandidata. Senator Reed je želel dati gobezdavemu suhaškemu carju priložnost, da svoje trditve dokaže. In tako je torej Wheeler danes prišel. Ta Wheeler razpolaga z lepimi vsotami denarja in ima v kongresu veliko moč; preje kongresnikov plače tako kot on gode, četudi seveda pijejo drugače kot godejo in plešejo. Najbrže je mislil, da bo pred tem odsekom, obstoječim le iz par senatorjev, imel ravno tako moč kot jo ima sicer v kongresu. Ko je osebno stopil pred senatorja Reeda ter ga vprašal, če bo kmalu lepo gotov, ker ima še dopoldne sestanek, ga je Reed najprej vprašal, s kom ima čast govoriti, in ko se je Wheeler predstavljal, mu je rekel, da naj se lepo vpede in pozabi na svoje sestanke. In Wheeler se je jako poparjen vsedel.

In tako je Wheeler v četrtek pri dopoldanski in popoldanski seji bil podvržen natančnemu izpraševanju, tekem katerega je večkrat zelo obotavljaje se — razkril masinerijo Antisaluške lige. Povedal je, kako Antisaluška liga najema senatorje in kongresnike, da za plačo držijo suhaške govore. Priznal je, da ima ta zloglasna liga svoje plačance v vežah kongresa, ki po svojih najboljših močeh upliva jo na člane kongresa. In potrdil je znano reč, da ima namreč Antisaluška liga pri volitvah vedno svoje prste vmes ter skuša usiliti svoje kandidate, to je tiste kandidate, ki pravijo, da so za sušo. Pri tem se — je povedal Wheeler — liga ne ozira na to, če je kandidat od te ali one stranke, tudi to je ne briga, če sam pije ali ne, upošteva se le to, če govori za sušo in če glasu je proti mokroti.

Zadnje čase se med člani kongresa vedno bolj utrjuje zavest, da ni lepo in ne pošteno, da kak član kongresa sprejema za svoje govore plačo od katerekoli organizacije, katere skuša upliva ti na zakonodajo. Antisaluška liga je tekem olega svojega obstoja neprestano posluščevala se vseh mogočih sredstev, da usili v zakonske knjige svoje načrte, in se ji je to večkrat posrečilo. Preiskovalni odbor je torej zlasti skušal izvleči iz Wheelera imena tistih članov kongresa, ki so od Antisaluške lige za svoje suhaške govore sprejemali plačo, in Wheeler je končno pod pritiskom našel sledeče kongresnike in senatorje: Senator Wesley Jones (Wash.); senator Simeon D. Fess (Ohio); senator Frank B. Willis (Ohio); senator Arthur R. Robinson (Ind.); kongresnik William D. Upshaw (Ga.); kongresnik John G. Cooper (Ohio); kongresnik Albin Barkley (Ky.) in kongresnik B. G. Lowrey (Miss.).

Kongresnik Upshaw — je povedal Wheeler — je bil poslan največkrat na suhaško fronto.

Držal je tekem zadnjih treh let kakih petdeset govorov za prohibicijo in včasih se je mudil — na stroške Antisaluške lige — po cel teden v kaki državi. Wheeler je na tozadevno vprašanje izjavil, da ne ve natančno, koliko dobi eden ali drugi kongresnik za vsak svoj govor, pristavil pa je, da niso cene za vse enake.

Wheeler je na vprašanje senatorja Reeda povedal, da ima Antisaluška liga približno 1000 plačanih uslužbencev. Povedal je nadalje, da on sam dobiva letno \$8000. Priznal je, da je Antisaluška liga z denarjem in s advokati večkrat skušala izmasti iz rok pravice tiste suhaške agente, ki so v svoji fanatičnosti šli malo predaleč ter kakoga nedolžnega človeka ustrelili.

Senator Reed je naročil Wheelera, da naj kar najprej mogoče prinese blagajniške knjige Antisaluške lige, da se bo odsek preprical, odkod dobiva liga denar v svoje blagajne, ki — kakor izgleda — so vedno polne, in na kak način razpolaga s tem denarjem. Naročil mu je, da naj tudi prinese imena tistih bank, potom katerih liga opravlja svoje bančne posle.

Tekom Wheelerjevega zaslišanjanja je imelo obdnatvo parkrat priložnost nasmejati se prav od srca. Take na primer, ko je Wheeler povedal, da je bil kongresnik Cooper poslan od Antisaluške lige kakih šestkrat v Baltimore, da tam drži govore za sušo. Senator Reed je vprašal in se pri tem držal popolnoma resno: "Aha, ali je to tisti človek, ki je Baltimore 'bašulil'?" Razume se, da je v zbornici zaoril gromovit smeh, kajti Baltimore je suh baš tako kot vsa večja ameriška mesta, to se pravi, da se od 'suše' kar valja v mokroti.

AMERIŠKI ZADRUŽNIKI PROTESTIRAJO PROTI MUS-SOLINJEVEMU NASILJU.

Protestne resolucije so bile poslane italijanskemu poslaniku.

Chicago, Ill. — Najprvo so protestirale proti uničenju centralne zadrudne organizacije v Italiji posamezne zadrude, ki so poslale svoje protestne resolucije italijanskemu poslaniku v Washingtonu. Bilo je odposlanih na tucete takih protestov. Zdal se se temu protestu proti Mussolinijevi samopasnosti pridružile tudi ameriške zadrudne centre in lokalne zadrude, ki so malo zakasnele s svojimi protesti.

KOLIKO VESTE?

Znanstvena vprašanja in odgovori. (Izrečite in shranite, morda vam kdaj prav pride.)

1. Zakaj slana umori rastlino?
 2. Iz česa je narejen dinamit?
 3. Zakaj se mačkam nasopiri dlaka?
- Premišljajte malo sami, predno pogledate sledeče odgovore:
1. Žive celice v rastlini so napolnjene z vodo. Če pritrane hud mraz, zmrzne voda v teh celicah, kakor se celice razpočijo in poginejo.
 2. Dinamit delajo iz nitroglicerina, ki je pomešan s kakšno absorbirajo (usarkavačo) snovjo kot je hloiva ali žagane. Atomi v nitroglicerinu stojijo skupaj zelo nalahko in ob najmanjši provokaciji zlete narazen, kakor nitroglicerini eksploziv. Hloiva ali žagane porazdeli nitroglicerina, da ni tako nevarno pri skladišanju in prenašanju.
 3. Kadar se mačka ustraši ali razjezi, tedaj njene kožne žleze hitro izločijo neko kemikalijo, katere napne dlako v vrh, da žival izgleda bolj strašna. To je narurna obramba.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Duluth, Minn. — Zal, da vaših vesti nisimo mogli pridobiti. Vse skupaj je prišlo prepozno. — Pozdravi

Ogromen kolodvor za Chicago

Načrt za izravnavo čikaške reke odobren.

Chicago. — Sprejet od čikaškega mestnega sveta in odobren od državne vlade je bil načrt za izravnavo reke Chicago med Polk in 18. cesto. Ta regulacija je izrednega pomena za mesto Chicago, kajti za posledico bo imela precejšnje razširjenje trgovskega dela mesta, dalje otvoritev več novih cest in pa — kar je glavno — zgraditev novega kolodvora, katerega načrti so bili že izgotovljeni, a je bilo treba z izvedbo čakati, da bo reka regulirana.

Nova mestna odredba, ki določuje regulacijo reke in zgradbo velikanskega kolodvora, vsebuje dogovor med mestnim svetom, prizadetimi železniškimi družbami in pa lastniki zemljišča v tamošnji okolici. Načrt je sprejel mestni odbor, kakor je bil predložen državnemu zakonodajni, ki ga je takoj odobrila ter ga bo governar Small te dni podpisal. Tudi zvezna vlada je že odobrila načrt. Torej se bo lahko začelo takoj z delom.

Regulacija reke bo stala vsa skupaj nekaj nad \$9,000,000, in sicer bo stala zemlja, po kateri bo izpeljana nova struga, nekako štiri milijone, delo samo pa pet milijonov dolarjev; toda železniške družbe, ki bodo nato zgradile ogromen kolodvor tik ob regulirani reki, bodo plačale mestu za pokritje stroškov približno sedem in pol milijona dolarjev.

Novi velikanški kolodvor bodo zgradile sledeče železniške družbe: Pennsylvania, Baltimore in Ohio, Rock Island, New York Central in Western Indiana. Novi kolodvor bo stal približno \$200,000,000.

3 OBOJENI POSILNEŽI TO-ZENI ZA ODSKODNINO.

Sycamore, Illinois. — Dorothy Westervelt, dijakinja ilinoiškega učiteljskega v De Kalbu, je v četrtek začela civilno postopanje proti tistim trem dijakom-sošolcem, ki so bili v sredo obojeni vsak na trinajst let ješe, ker so sami priznali, da so jo spolno zlorabili.

Njeni odvetniki niso vložili še tožbe, temveč samo izjavo, da tožijo Emersona Wilsona, Leonarda Richa in Stanley Hurta, ki so vsi trije farmerski sinovi. Ker torej obožnica še ni bila vložena, se ne, na čem je osnovana, kajti tožiljica ima na razpolago dvoje različnih stvari, ki jih lahko uporabi za tožbo: lahko namreč toži za odškodnino, ker so jo spolno zlorabili, ali pa jih lahko toži za odškodnino radi razžaljenja in omadeževanja dobrega imena, ker so oboženci tekem obravnave izjavili, da so usodnega večera res imeli spolno odnose z njo, toda da ona ni protestirala, z drugimi besedami, da je ona dovolila, da so jo vsi trije po vrsti 'posilili'. Miss Westervelt zahteva \$50,000 odškodnine.

ČIKAŽAN UBIL ŽENO IN SEBE.

New York. — Mrs. Marie Telkes je pred tedni pobegnila od svojega moža iz Chicago ter se nastanila v tem mestu pri neki zasebni družini. Njen mož Rennie J. Telkes, predsednik neke radio družbe, je — kakor poročajo iz Chicago — svojo ženo zelo ljubil, četudi je zadnje čase najel nekega zasebnega detektiva, da je zasledoval njegovo ženo, ker jo je imel na sumu, da ima ljubavno razmerje z nekim čikaškim bogataškim postopalcem.

Telkes je pred dnevi prišel v New York ter takoj začel iskati svojo pobeglo boljšo polovico. Po daljšem prizadevanju se mu je hitro izločilo neko kemikalijo, katere napne dlako v vrh, da žival izgleda bolj strašna. To je narurna obramba.

Vesti iz Jugoslavavije

PROBLEM BREZPOSELNOSTI IN EMIGRACIJE V SLOVENIJI.

Prebivalstvo Slovenije bi se moralo pomnožiti v normalnih razmerah valed presežka rojstev nad smrtnimi slučaji vsako leto najmanj za 1%. Dejansko pa se je pomnožilo med leti 1880 in 1914 le za 0.34% na leto. To se pravi, da se je zmanjšal v teh letih prirastek prebivalstva valed selitvenega gibanja letno za 0.66% — ali povprečno za 6500 oseb. V 34 letih se je izselilo iz Slovenije po tem računu najmanj 221,000 oseb. To številno pomenja le pasivni saldo selitvenega gibanja. Dejansko se je moralo izseliti iz Slovenije v zgoraj omenjeni periodi še več ljudi, gotovo nad četrto milijona oseb.

V letih 1915 do 1920 se prebivalstvo ni množilo normalno. Tozadevno statistiko imamo le za pojedna leta, kjer je znašal naravni prirastek: l. 1919—0.43%, l. 1920—0.7%, l. 1921—0.98%, l. 1922 pa še zopet 1.1%. Za vojna leta nimamo statistike. Cenimo pa po analogiji prirastka v drugih deželah s enakim gibanjem prebivalstva, da je znašal ta prirastek 0.3%.

Največ izseljencev je šlo iz Slovenije v Združene države Severne Amerike, kjer so našli leta 1920 uradno 208,000 Slovencev, med njimi 102,744 v Sloveniji rojenih — pri čemer pa trde strokovnjaki, da so številke netočne in prenizke. Močen tok je šel dalje v Gradec in na Zgornjo Štajersko, ter na Westfalko.

Svoj čas so navajali, da živi samo v Gradcu nad 30,000 rojenih Slovencev, število Slovencev na Westfalkem pa se cenil nad 60,000.

Francijo se pred vojno Slovenci niso selili. Po vojni pa dela tam že nad 8000 slovenskih rudarjev, ki so se preselili tja deloma iz domovine, deloma iz Westfalskega.

Vojna je našo emigracijo predvojna pota zapirala. V Severno Ameriko sme iz ceje države le do 6000 oseb na leto. Nemška Avstrija in Porurje ne sprejemata novih priseljencev.

V Južno Ameriko, ki je zlasti za Dalmacijo važno emigracijsko ozemlje, se Slovenci ne selijo. Kot daljna neugodna činjenica prihaja v poštev, da je priklonjena Sloveniji Prekmurje, od koder je iskalo pred vojno do 10,000 sezonskih delavcev na Madžarskem dela — med tem ko iščejo ti delavci sedaj vsaj deloma tudi v Sloveniji kruha.

Vse to so dejstva, ki dajo slutiti, da gremo na delovnem trgu v Sloveniji v vedno težjo krizo. Ako hočemo dobiti v vse to pojave še točnejši vpogled, je treba izpopolniti zgornjo sliko še s sliko predvojnega selitvenega gibanja.

Zgoraj smo rekli, da je ostajalo pred vojno le okrog 34% vsaega prirastka prebivalstva na domačem ozemlju. Pri tem pa je važno vedeti, da je absolviralo tudi ta prirastek skoro v celoti par večjih mest in industrijskih krajev.

Polovico tega prirastka je šlo v Ljubljano in Maribor (s predmetji) in sicer v Ljubljano 36%, v Maribor pa 24 odstotkov. Mesto Celje je absolviralo 2.5 odstotka, okolica celjska, rudarski revir Trbovlje in Hrastnik pa 19%. Ako omenimo še Jesenice — Bled z 9.6%, Krški okraj s 5.5% — smo omenili vse kraje, kakor je takel v večji meri dotok prebivalstva.

V podeželskih okrajih brez industrije prebivalstvo v splošnem ni raslo. Po nekod (Crnomeljki okraj) pa je celo znatno nazadovalo.

Ze te številke kažejo, da pri našem prirastku kmečkoga prebivalstva ne lače in ne najde zastreljenim srcem, morilec lena pa je dve uri kasneje izdihnil v bolnici, v katero so ga nagnali prepeljali.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 8. aprila 1904

Inštop. 17. junija 1907 v državi Illinois

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODBEK:
Predsednik Vincent Calakar; podpredsednik Andrew Vidrick, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turf; tajnik bolniškega oddelka Blaz Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

PORODNI ODBEK:
Frances A. Tauchar, predsednica, 2527 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Krizmanič, 18111 Benington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 23, Strabane, Pa.; John Goršek, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODBEK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blaz Novak, predsednik, 2627-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD, 2, Box 114, West Newton, Pa. Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad, Frank Klun, Box 858, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Paul Berger, predsednik 2653 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Richard J. Zavertnik, 2316 S. Millard Ave.; Frank Zajc, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Zdržišivni odbor:
Predsednik: Frank Alš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolko Oren, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olin, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.
VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:
VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVIO: Bolniški tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse priglasbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prisrivi na gl. poradni odsek se naj pošiljajo na naslov: Frances A. Tauchar, 2627 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.
Vsi dopisli na drugi spisal, naznanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glavnim jednoto, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Zbrati morajo za razširjenje industrije potreben kapital in razširiti svoj trg.

Eno pa je za vse slučaje brez-pogojno potrebno: Da raste paralelno s rastjo prebivalstva tudi obratni kapital, ki ga potrebuje naraščajoče prebivalstvo. Kjer tega paralelizma ni, tam mora priti do tehkih kriz, ki se javljajo na eni strani kot brezposelnost, na drugi kot stanovanjska kriza.

Stanovanjska politika.
Ker je zaposlila vojna toliko oseb pri neproduktivnih delih, ni mogel biti zaposlen del produktivnih sil pri ustvarjanju produktivnih sredstev za naraščaj prebivalstva. Zato nove generacije naraščajo — a ne najdejo stanovanj, kjer bi moge stanovati in tovarn, kjer bi moge delati. Zato sta brezposelnost in stanovanjska beda poja-va svetovne krize.

Ta kriza pa se bo lažje premagala tam, kjer je produktivnost delovne sile majhna, (bodjal vsled zaostale tehnike, bodjal zato, ker nima na razpolago prirodnih bogastev), lažje tam, kjer so centri politične moči, kakor tam, kjer jih ni.

Ker je tako, bo silil življenjski nagon prebivalstvo Slovenije verjetno tudi v bodoče v tuje kraje, kakor je bilo to v predvojnih letih.

Nemogoče in brezsmiselno bi bilo, ako bi hoteli tak razvoji ovirati, posebno, ker ni pričakovati, da bi se mogla naša industrija tako razviti, da bi mogla vzdrževati ves naraščaj našega prebivalstva.

Organizirati izseljevanje.
Več koristi bo, če pogledamo dejstvo v obraz in mislimo na to, kako bi spremljali naše sinove v tujino, da ne bodo tavali okrog zapuščenih in sami sebi prepuščenih.

Sentimentalna ljubezen matere, ki hoče imeti deco vedno okrog sebe in je ne pusti v svet za kruhom je morda razumljiva, — vprašanje pa je, če je to prava ljubezen.

Sila življenja goni deco vandarie za kruhom. To pa brez načrta in zaščite od doma, ki se je hal pogledati resnici v obraz. Vsi tisti, ki hočejo imeti domovino večjo, naj se dobro zavedajo, da za večjo domovino ne zadostuje samo večje število prebivalstva in da tvorijo nujen predpogoj večje domovine: večja produkcija, več obratnih sredstev, v zadnjih posledicah, več zemlje.

Oboje naletava danes na težkočo. V prvem slučaju morajo rešiti inozemske industrije tudi za naše delavstvo dve nalogi: Agitirajte za "Prosveto"!

POLICIJA JE PRETEPLA PIKETE.

Neki delavec je bil ipuščen proti \$500 poročstva.

Brooklyn, N. Y. — Policijske naskočila s kolkami kakih dvesto stavkajočih čevljarovih delavcev, ki so hodili med avti, a katerimi so vozili stavkarske domove. Aretiran je bil piket G. Gaggan in ipuščen je bil, ko je položil pet sto dolarjev poročstva.

Na stavki je 7,000 čevljarovih delavcev, ki so organizirani v organizaciji American Shoe Workers Protective Union.

NAPAD NA SINDIKALISTIČNI ZAKON.

Shod je imel uspeh.

San Francisco, Cal. — Roger Baldwin, ravnatelj Unije za civilne svobodščine, je pred številnim občinstvom, ki mu je burno pritrdjevalo, govoril o civilnih svobodščinah. Ustanovila se je podružnica te organizacije, katere prvo delo bo, da povzame korake napram protisindikalističnemu zakonu. Ta podružnica se bo bojevala z drugimi organizacijami skupaj proti vsem nazadnjaškim nakanam in zakonskim predlogom.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Maj 31-1934) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko pišate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. doplačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cleoro za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.50.
Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.
Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.
Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:
UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

NA SODBI

V okrajnem mestu N. stoji rujavo vladno poslopje, ki se ga okrajna oblast poslužuje za zasedanje sodišča, semnje, licenciranje in nabore. V tem poslopju se je mrkega jesenskega dne vršilo sodno zasedanje okraja.

Neki mladi krajevni uradnik se je pošalil iz tega rjavega vladnega poslopja: "To je sedež justice, policije, milice, v resnici je to pravcat zavod za mlade gospe in gospodične."

Pregovor pravi, da prevec kuharjev prismoji juho. Morda to velja tudi za rujavo poslopje, ki je napravilo zelo slab utis na neuradnega človeka. Topo in kakor baraka je bilo postavljeno in precej podobno razpadanju. Nič znaka ni bilo o kakih udobnostih niti odzunaj ne odnotraj tega poslopja. Celo ob svetlih spomladanskih dneh je to poslopje obdajala črna senca in v jasnem luninem svitu, ko se blišče drevesa in hiše iz temnih senc, je to poslopje stalo samo in črno, neumestno v tej skromni pokrajini; kvarilo je harmonijo sosednim hišam in bilo kakor spomin na preteklost mučenja in neodpuščenih grehov. V notranjčini tega poslopja je silno nepripraven hlev. Kar čudno je, kako so ti izbirni prokuratorje, sodniki, žandarji in druga taka gospoda, ki se doma zgraža, če se le malo kadi od dimnika, tu bili zadovoljni z zabasanimi ventilatorji, nezdravim vzduhom po loju in

žvepienkah ter z umazanimi in od vlake mokrimi stenami.

Ko se je ob devetih dopoldne zbralo sodišče, so se sodbe vršile z veliko hitrostjo. Slučaj za slučajem se je vrstil, vse z naglico kakor cerkevna služba brez petih psalmov in nabožnih pesmi. Od podvzivanja preko tožb ni mogel nihče dobiti slikovitega vtisa o govornih, nearehah, resnici in laži. Ob dveh je bilo že vedel vse opravljeno: dva moža sta bila obsojena v pešpolk kaznjencev, neki kriminalce od privilegiranega razreda je bil ob vse svoje pravice in poslan na vislice. Neki drugi jetnik je bil oproščen, še neki drugi slučaj pa so odložili. Ob dveh popoldne je predsednik sodišča naznanil sodbo Nikolaja Karlamova, ki je bil obtožen, da je umoril svojo ženo. Sodišče je bilo sestavljeno tako kakor v prejšnjih slučajih. Svetnik in zagovornik tožena je bil nov odvetnik pri sodišču, mlad, brezbradi kandidat za visoko sodno službo in jopci s svetlimi gumbi.

"Pripeljite obtoženca!" je ukazal predsednik.

Toda obtoženec je bil že na poti na zatožno klop. Bil je visok, koščen kmet okoli petinpetdesetih, plašt z neprikupnim in kosmatim obličjem ter kozovo brado. Za njim je kogačal mlad in majhen vojak s risanico.

Skoraj pri vratih v sodno dvorano se je pripetila nesreča vojaku. Nenadoma mu je zdrnilo in risanica mu je odletela iz rok. Predno je padla na tla, jo je ujel,

toda pri tem se je s svojim obrazom zadela od kopito. Ali je bilo to radi holecine ali radi zmešnjave pri njegovi nerodnosti, je vojakov obraz postal popolnoma rdeč.

Sedelo je običajno izpraševanje obtoženca, zbiranje porote, štetje in zapiranje priče. Predložena je bila obtožba. Ozkoramni, bledi tajnik, veliko pretanek za svojo uniformo, je hitro in z ozkimi glasom čital obtožnico, pri čemur ni niti malo povzdignil svojega glasu, kakor bi se bal, da bo poškodoval svoje prsi. Kakor v spremljanju so ventilatorji za sodnikovo klopjo neprestano žumeli, tako da je bilo vse skupaj zbor žumenja, ki je napolnjeval drugače tiho dvorano z zaspanim in narkotičnim vplivom.

Predsedujoči sodnik je bil kratkoviden mož srednje starosti. Izgledal je skrajno utrujen in je sedel brez giba. Roko je držal na čelu in se podpiral tako kakor bi zakrival svoje oči pred solncem. Ko je ventilator žumel in je tajnik momljal obtožbo, je sodnik mislil nekaj, kar ni bilo v zvezi z njegovim delom. Tajnik je postal, zazdehal in obrnil stran, pri tem pa se je še obrnil do svojega kolega in ga z vzdihom vprašal:

"Ali pridete kaj k Demjanovim, Matvejev Petrovič?"

"Da, k Demjanovim," je bil odgovor.

"Prihodnjič se tudi jaz oglašim. Pri Tipjaku je nezno. Ropot in šunder imamo vsi noč.

Cepetanje, kajljanje, jokanje otrok. Nezno!"

Pomočni prokurator, visok in nasičen mož rjavih las s zlatimi očali in skrbno negovano brado je sedel brez gibljive kakor kip. Glavo je imel naslonjeno na dlan in čital Byronovega "Kajna". V njegovih očeh je žarelo pohlepno vihanje in njegove obrvi so se dvigale višje in višje. Včasih se je naslonil nazaj na stol in brezbržno zri predse, toda kmalu se je zopet zatopil v svojo knjigo. Zagovornik je izvlekel svinčnik, nagnil glavo po strani. Njegov obraz je izražal zbrano in mrzlo dolgočasnost, tako dolgočasnost, kakoršno vidimo pri šolskih otrocih in pisarjih, ki dan na dan sede na istem prostoru in gledajo iste ljudi in iste stene. Prav nič ga ni skrbel govor, katerega je imel govoriti. In v resnici; kaj tudi bi ta govor? Bil je brezbarven in utrudljiv, brez strasti in ognja, hitro bi ga rad izgovoril in potem ubetal proč od porotnikov skozi dež in blato na železniško postajo, od tam v trg, odkoder bi ga poslal v drug kraj, da napravi drug stupiden govor. Bilo je utrudljivo!

Jetnik je prvo zakašljal in poblede. Toda kmalu je tudi on podlegel vseprevladajoči tihoti enolčnosti in dolgočasu. S topim spoštovanjem se je ozrl po sodnikih v uniformah in na trudne obraze porotnikov, brezbržno je zaokrenil oči. Postavna atmosfera in procedura, strah pred vislicami, ki ga je mučil, sta zdaj učinkovala nekako pomirjujoče. Nič tega ni bilo, kar je pričakoval. Prišel je na sodišče obtožen umora, vendar ni opazil nobene grožnje na obrazih, nobene nevoljne geste, nobenih visokih fraz o pravici, nobenega zanimanja za njegov nenavaden čin. Niti sodniki se niso obrnili nanj z dolgim in vprašujočim pogledom. Mračna okna, stene, tajnikov glas, prokuratorjeva poza, vse je bilo prežeto z uradno brezbriznostjo in hladnostjo. Izgledalo je, kakor bi bil morilec le nekak uradni predmet, kakor bi ga ne imeli soditi, živi ljudje, temveč nekaka nevidna mašina prinešena bogve od kje.

Narkotiziran kmet ni razumel, da so bili njegovi sodniki navajeni takih dram in tragedij življenja kakor so zdravniki v bolnišnicah vajeni smrti in da je ravno v tej mehanični nepristranosti ležala vsa groza, brezupnost slučaja. Kajti če bi mesto mirnega sedenja vstal, se pričel pritoževati, jokati in prositi milosti, če bi se trpko postavil, ali če bi tudi umrl od obupa, bi bilo vse zaman, kakor valovi ob skalo, ker vsi izbruhi bi padli na otopele živce in čutila.

Obtožba je bila končana. Predsednik je brezčluno udaril po mizi pred njim, naperil je svoje oči na jetnika in počasi sukaj svoj jezik vprašal:

"Obtoženec na klopi, ali se spovedujete umora vaše žene na večer dne 9. junija?"

"Nisem kriv," je odgovoril obtoženi mož in vstal.

Sodišče je podvizalo z izpraševanjem prič in kmalu izpršalo dve kmetici ter pet kmetov in orožnike. Vsi ti, blatni in utrujeni od dolge hoje ter od čakanja v veži, so izpovedali isto zgodbo. Vsi so rekli, da je Karlamov v miru živel s svojo ženo in jo je tepel samo takrat, ko je bil pijan. Ob solnčnem zatonu dne 9. junija pa so našli Karlamovo ženo ob klancu pri hiši s prebito lobanjo. Poleg nje je v bajerju ležala krvava sekira. Ko so iskali Karlamova, da mu povedo, kaj so našli, ga niso dobili niti v hiši ne na cesti. Iskali so ga po vseh in po pivnicah in kolbah, toda nikjer ga ni bilo. Dva dni pozneje se je pojavil na uradu ves bled in tresoč se. Uklenili so ga in zaprli.

"Jetnik!" Predsednik se je obrnil h Karlamovu. "Ali ne morete pojasniti sodišču, kje ste se nahajali ona dva dni po umoru?"

"Klatil sem se okoli. Jediti in pijače nisem imel."

"Toda če ste nedolžni, zakaj ste se skrivali?"

"Raj sem se..... Bil sem se, da me bodo obtožili."

"A tako..... Jako dobro! Sedite!"

(Konec prih.)

SVETNIK

Spisal Anton Fogasaro.
Prevel Pastuškina.

(Dalje.)

Tedaj je mukoma vstal na noge; počasi, kakor bi se bila veličast visokih misli polastila tudi njegovih gibov, je sklenil roke in nagnil brado nanje. Ustavil je misel v molitvi iz Ho-je za Kristusom: "Domine, dummodo voluntas mea recta et firma ad te permaneat, fac de me, quidquid tibi placuerit." (Gospod, če je le moja volja prava in trdna v tebi, stori z mano, kar je tebi všeč.) Razburjenosti ni bilo več v njegovi notranjosti, duhovni zla, se je zdelo, so se oddaljili; toda angelov še ni bilo namesto njih. Trudna misel mu je počivala v občutju večnih stvari, nejasnih oblik, medlih odsevov iz temin, daljnega skovikanja sove med gabri, rahlega vonja trave, ki so ga še vedno širile sklenjene roke. Divji vonj mu je priklical v spomin trenutek, ko je položil roke na travo, preden se mu je prikazal žalostni Jeannin nasmeh. Razklenil je roke silovito, željne oči je okrenil zopet proti samostanu. Ne, ne, Bog ne dopusti, da bi on bil premagan, Bog si ga prihrani za svoja dela. Tedaj so se mu iz globine duše, ne da bi bila volja kaj udeležena, dvignile prikazni, ki jih po Učiteljevem navetu ni priklical več, odkar je bil prišel v samostan Santa Scolastica; prikazni vizije, ki je bila napisana izročena varstvu don Josipa Flores.

Videl se je klečočega v Rimu na trgu svetega Petra, ponoči, med obeliskom in pročeljem neizmernega svetišča, ki ga je obevala luna. Trg je bil prazen; šumenje Aniena se mu je izprevrilo v šumenje vodometov. Od vhoda svetišča se je bližala stopnicam gruča rdečih, vijoličasto in črno oblečenih ljudi. Gledali so ga srepo in grozeče, s kazalci, obrnjenimi proti Castel Sant' Angelo, kakor bi mu ukazovali, naj zapusti sveti kraj. Ali evo, to že ni bila več vizija, bila je nova igra domišljije! Stal je, pokonci in ponosno, pred sovražno četo. Nenadoma je zavrnil za njim hrup stekajočih se množic, ki so se iz vseh izhodov ulice rekoma usipale na trg. Val ga je odnesel s seboj, ključ mu kot obnovitelju cerkve, kot pravemu namestniku Kristovemu, ter ga postavil na prag svetišča. Tu se je obrnil, kakor bi hotel poudariti svojo oblast nad svetom. V tistem hipu mu je zablščal v misli satan, ki ponuja Kristu kraljestvo tega sveta. Vrgel se je na tla, zleknil se je po kamenju na trebuh in vzdihoval v duhu: "Jezus, Jezus, nisem vreden, nisem vreden, da bi bil izkušan kakor ti!" In napel je stisnjene ustne, pritisnil jih na kamen, išoč Boga v nemi stvari, Boga, Boga, dih, življenje, žareč pokoj duše. Pih vetra je zavel preko njega, zganil je rastline naokrog.

"Ali si Ti?" je zastokal. "Ali si Ti? Ali si Ti?"

Veter je molčal.

Benedetto si pritisne pesti na lica, dvigne glavo, se opre a kometci ob kamen, posluša, ne da bi vedel kaj. Vzdihuje, sede znova. Bog se mu ne oglaši. Trudna duša molči, prazna sieherne misli. Čas mineva počasi! Trudna duša mukoma oživlja sebi v krepilo spomin na zadnji del vizije, njegovo hojo navzgor, ob viharjem nočnem nebu, bližajočim se angelom naproti. In nejasno misli: če me čaka taka usoda, zakaj bi bil žalosten? Če bom izkušan, pe bom premagan, in če bom premagan, me

Bog zopet dvigne. Niti ni potrebno, da bi ga vpraševal, kaj hoče od mene. Zakaj ne grem dolj spat?

Benedetto je vstal, glava mu je bila teška od svinčene utrujenosti. Nebo se je bilo popolnoma zagrnilo s težkimi oblaki vse gor ob selu Jenne, kjer se dolina zgornjega Aniena zasuče v drugo smer. Benedetto je komaj mogel razločiti sebi nasproti črno senco Franco-lana in pod svojimi nogami plavkaste odseve drče. Zganil se je, da bi stopal navzdol, a že pri drugem koraku je obstal. Noge ga niso ubogale, vroč val krvi mu je bušil v lica. Bil je skoro tešč že trideset ur. V ustih ni imel drugega nego košček kruha popoldne. Čutil je, da mu telo prebadajo mirjade igel, da mu arce močno bije in zavest tone v megli. Kakšni kačji ovoji so se mu metali okoli nog, kačoč videx nedolžne trave? In kateri zločesti demon ga je čakal tam spodaj, čepeč na skali, pretvarjajoč se v grm, da plane nanj nenadoma? Ali ga demoni ne čakajo tudi v samostanu? Ali ne gnezdi v obeh velikih stolpa? Ali ne srši iz teh oči črn plamen? Ne, ne, zdaj ne več; zdaj mešikajo vanj polodprte in zaamehljive. In to da je bobnenje Aniena? Ne, to je rjovenje zmagovitega pekla. Ni popolnoma verjel temu, kar je videl in slišal, a tresel se je, tresel, kakor liver v vetru, in mirjade igel so mu romale po vsem telesu. Poskušal je izmotali noge iz kačjih ovojev, a ni se mu posrečilo. "Moram!" je zaklical močno pol v strahu, pol v jezi. Iz temne globeli sela Jenne mu je odgovorilo gluho bobnenje groma. Pogledal je v tisto stran. Blisk je razparal oblake nad črnim vrhom Preclaro in ugasil. Benedetto je skušal osvoboditi noge od kač in zopet mu je grom zagrozil z levjim glasom.

"Kaj delam?" se je vprašal ter skušal razbrati svoje misli. "Zakaj hočem dolj?"

Ni vedel več, treba mu je bilo miselnega napora, da se je spomnil. Evo, sklenil je bil, da zapusti goro in gre spat, ker molitev nič ne koristi človeku, ki je gotov, da vodi njegova pot v nebesa. In blisk je zagorel tudi v njegovi notranjosti:

"Boga izkušam!"

Kače so ga stiskale, demon se je po vseh štirih plazil proti njemu po drči, ki je bila vsa peklensko živa krutih duhov, črni plameni so goreli v obeh mogočnega stolpa, peklo je še vedno gnal svoje zmagoslavno rjovenje. Vse nadvladajoči grom je bobneče tulil skozi oblake: "Ne izkušaj Gospoda svojega Boga". Benedetto je dvignil k nebu obraz in sklenjene roke, molil je, kolikor je mogel, z zadnjim svitom otemnele zavesti, omahnil je, razširil roke, segel v zrak se nagnil počasi vzhaj, tresčil prevratoma na strmino in obležal nepremično.

Njegovo telo je ležalo negibno v vetru viharja, kakor porušeno deblo, aredi mahajoče žoltovine in valujoče trave. Duša se mu je medtem sklenila v notranji dotik z Bitjem, ki ne pozna ne časa ne prostora; kajti ob prvem povratku zavesti ni imel Benedetto čuta ne za kraj ne za uro. Udje so se mu zdeli nenavadno lahki, občutil je priletno fizično utrujenost, neakono notranjo sladkost; najprej je občutil na obrazu, nato na rokah, drobnost, gomazee ščegotanje, kakor bi oduševljeni atomi ljubimkali z vzduhom; slišal je nežno šušljanje boje-jih glasov kroz lesičca, ki se mu je zdelo, da je njegova postelja. Dvignil se je in sedel, gledal je preplašeno, a mirno; ni se spominjal ne časa, ne kraja, a bil je tako miren, tako zadovoljen a tihim notranjim virom nerazločne ljubezni, ki mu je polnila vse posode življenja ter se razlivala vse naokrog po sladkih, malih, vanj zaljubljenih življenjih.

(Dalje prihodnjak.)

NAS ZASTOPNIK
Thom Celik, Eian dr. št. 21 S. N. P. J. iz Pueblo, Colo., potuje sedaj v državi Colorado. Upravištvo ga toplo priporoča rojakom in še posebno naročnikom, da mu grede na roke in pomagajo pri agitaciji za list Prosveta in pri prodaji knjig Književne matice S. N. P. J.

PhilP Godina, uprav.

Poslužite se kampanje za nove člane in pridobite si lepo nagrado!

DA SKUHAS DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, kmeti, sladkor in vse druge potrebščine. Poskušajte in se prepričajte, da je žana pri nas izkusan vedno le najboljši in najcenejši.

Greenrijan, sladilničar in v prodajalno šoleznine žana pripravna posnet pri vsaki priložnosti. Pišite po informacijah na:

FRANK OGLAE,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

- ima v zalogi sledeče knjige:
- AMERIŠKI SLOVENCI—izvrstna krásna knjiga, obsegu 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane...\$5.00
 - Slovensko-Angléško Slovnica—zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za učenje angleščine, z dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo...\$2.00
 - Zakon Biogenese—tolmachi naravne zakone in splošni razvoj, knjiga iz katere zamorete Erpati mnogo naukov za telesno in duševno dobro...\$1.50
 - Pater Malaventura—V Kabaretu—zanimiva povest iz življenja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena a slikami...\$1.50
 - Zajedaki—pesnična povest in prava ilustracija dosej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki...\$1.75
 - Jimanie Higgins—krasna povest, ki jo je spisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek...\$1.00
 - Zapisnik 8. redne konvencije S. N. P. J., 252 strani mehko vezana, stane samo...\$0.50c

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih, namreč dosejaj jih imajo v prodaji poleg društvenih tajnikov tudi:

- William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
- Anton Jankovich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.
- Anton Bokal, 727 E. 157th Street, Cleveland, Ohio.
- Jola Krlimantš, 13111 Bealington Ave., West Park, Ohio.
- Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 183, Johnstown, Pa.
- John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.
- Frank Stular, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.
- John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.
- Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:
KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ali želite znati pravilno pisati in čitati angleško? Naroči "Slovensko-angléško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

55 LET

Je že minulo, ko je ta banka začela poslovati v malem uradu, v slovenski naselbini Chicaga. Otvoril jo je danes že ranjki njen ustanovitelj g. William Kaspar in tedaj pa vse do danasnjega dne, so gospodje Kasparji solidno upravljali te podjetje po načelih konservativnega bankarstva.

Danes je ta banka, ki je bila pred 55 leti ustanovljena s malim kapitalom, priznana kot reprezentativna hranilna in bankarska ustanova, ki razpolaga s premoženjem v znesku devetnajstih milijonov dolarjev.

Stopite v zvezo s to banko, bodisi glede:

- Hranilnih vlog, čekovnih vlog, posojil na posvetva, vlaganje denarja na hipoteko in bonde, posiljanje denarja v Jugoslavijo, ali zavarovanja vašega premoženja.

Vpoštevati bi morali ta zavod, ki že 55 let posluje varno brez vsakega čestitke za svoje odjemalce, kadarkoli imate kakšen opravek v bančnem poslovanju.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

NAJVEČJA SLOVANSKA BANKA V ZDRUŽ. DRŽAVAH

TISKARNA S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Thka vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

CENE ZMERNE, UNJSKO DELO PRVE VRSTE
VSA POJASNILA DAJE VOĐSTVO TISKARNE

Pišite po informacije na naslov:
S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.
TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENNA POJASNILA